

“หัวใจครู”

สัมมนาเนียกา โดยพระไพศาล วิสาโล

เจ้าอาวาสวัดป่าสุคะโต อ.แก่งคร้อ จ.ชัยภูมิ

ในการประชุมเนคตผู้เข้าร่วมโครงการครูดีไม่มีขายมุข ปีที่๑๑ ปีการศึกษา๒๕๖๔

๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๔ ผ่านระบบ Zoom

อาตมาคิดว่ายิ่งสังคมเป็นเช่นนี้ หรือมีทัศนคติ
อย่างนี้มากเท่าไร ครุยิ่งสำคัญมาก มีความสำคัญ
ในแง่ที่จะช่วยดึงสังคมให้กลับมามีสัมมาทิฐิ
ยิ่งสังคมส่วนรวมหันเหออกนอกทางไปเห็น
คุณค่าในสิ่งฉาบฉวยมากเท่าไร ความเป็นครุยังมี
ความสำคัญต่อสังคม ต่อประเทศชาติต่อลูกศิษย์มากเท่านั้น
อาตมาคิดว่าสิ่งที่คุณครุทุกวันนี้ต้องมีไม่ใช่ปริญญา ไม่ใช่
วุฒิปัตตรา ไม่ใช่ตำแหน่งสูงๆ แต่คือความภูมิใจในความเป็น
เป็นครุ เพราะถ้ามีความภูมิใจในความเป็นครุ
จะเกิดความเคารพนับถือตัวเอง อาตมาคิดว่าอันนี้
สำคัญนะ เพราะทุกวันนี้คนที่เคารพนับถือตัวเอง
มีน้อยลงไปทุกทีต้องหาสิ่งของมาพอกพูนประดับกาย
จึงจะมีความรู้สึกดีกับตัวเองเช่น มีนาฬิการาคาแพง
มีสินค้านำแบรนด์เนม มีรถหรูจึงจะรู้สึกดีกับตัวเอง
เพราะว่าอาจจะมีคนเคารพอาจจะมีคนกราบไหว้
แต่นั้นไม่ใช่สิ่งที่อาตมาเรียกว่าความเคารพนับถือ
ตัวเองไม่ใช่สิ่งที่อาตมาเรียกว่าความภูมิใจในความเป็นครุ
ถ้าครุเคารพนับถือตัวเองศิษย์ก็จะเคารพนับถือครุ
และสังคมส่วนรวมก็จะหันมาเคารพนับถือครุมากกว่า
ลาภ ยศ ทรัพย์สิน

ครูจะเคารพนับถือตัวเองได้อย่างไร ประการแรกคือการอุทิศตัวเพื่อศิษย์เป็นครูเพื่อช่วยเปลี่ยนแปลงชีวิตของศิษย์ยิ่งกว่าเพื่อที่จะได้ตำแหน่งดีเป็นส่วนตัว การอุทิศตัวเพื่อศิษย์อีกอย่างหนึ่งคือการเป็นแบบอย่างให้แก่ศิษย์ แบบอย่างในทางที่ดี แบบอย่างในทางคุณธรรม รวมทั้งแบบอย่างแห่งความใฝ่รู้

หน้าที่สำคัญของครูคือการสอน แต่การสอนของครูจะทำให้เกิดความเคารพนับถือในตัวเองได้ก็เพราะมี **ฉันทะในการสอน** ฉันทะคือความชอบความอยาก อยากมีขอย่างคือ อยากได้ขอยากมีขอยากเป็น ขอยากทำ เช่น ขอยากสอน สอนเมื่อไหร่ก็มีความสุข เพราะเห็นว่าสิ่งที่ตัวเองสอนมีคุณค่า รักในวิชาที่ตัวเองสอน และเห็นว่าสิ่งที่สอนไม่ใช่แค่วิชาความรู้แต่เรื่องของชีวิตวิชาชีวิต สามารถทำให้ศิษย์มีชีวิตที่เจริญงอกงามได้

ถ้าเห็นเช่นนี้ครูก็มีความสุขในการสอน สำคัญมากนะความสุขในการสอน เพราะคนเดี๋ยวนี้ไม่มีความสุขในการทำงานแต่ที่ทำงานเพราะจำเป็น ถ้าไม่ทำก็จะไม่ได้เงิน ก็จะไม่ได้สิ่งตอบแทน

และขณะที่ทำก็ทำด้วยความทุกข์ร้อนแต่ว่าเมื่อไหร่จะถึงวันศุกร์ จะได้หยุดงานรอแต่ว่าเมื่อไหร่จะถึงวันเสาร์อาทิตย์ จะได้ไปเที่ยว รอแต่ว่าเมื่อไหร่จะถึงวันเงินเดือนออกจะได้มีเงินมาจับจ่ายใช้สอย หรือเดี๋ยวนี้ต้องจ่ายหนี้ เพราะเป็นหนี้ได้หกกรณโคธุมากมาย เพราะไปให้ค่ากับทรัพย์สินเงินทองจนเป็นหนี้เป็นสิน อันนั้นก็ทำให้ไม่มีความสุขในการสอนเพราะว่าการสอนกลายเป็นแค่เงื่อนไขในการที่จะได้มีเงินเดือน

แต่ถ้าหากว่าครูมีฉันทะในการสอนมีความสุขในการสอนจะตามมา และถ้าครูมีความสุขในการสอนนักเรียนจะมีความสุขในการเรียน มันไปด้วยกันเลย ทุกวันนี้ นักเรียนไม่ค่อยมีความสุขกับการเรียนเพราะครูไม่ค่อยมีความสุขกับการสอน และครูไม่มีความสุขกับการสอน เพราะครูไม่มีฉันทะในการทำงาน ความสุขในการสอนจริงๆแล้วไม่ใช่แค่สุขในการสอนเมื่ออยู่ในห้องเรียน แต่สุขเมื่อออกนอกห้องเรียนด้วยได้เห็นศิษย์ ได้มีเวลาดูแลศิษย์นอกห้องเรียนด้วย

อาตมาคิดว่าความเป็นครูจะมีคุณค่ามากเมื่อครูมีเวลาให้กับศิษย์ เป็นกัลยาณมิตรให้กับศิษย์

และที่สำคัญอย่างหนึ่งนอกจากวิชาความรู้คือการ
กระตุ้นไฟให้ลุกโพลงในใจศิษย์ไปหมายถึงแรงบันดาลใจ
หมายถึงความไม่รู้จัก

มีครูที่ยิ่งใหญ่ท่านหนึ่งพูดประโยค สามสี่ประโยค
ที่น่าสนใจมาก อาตมาคิดคุณครูหลายคนเคยได้ยินได้ฟัง
อาตมาแปลเป็นไทยนะ “ครูธรรมดาค่าบอกเล่าให้ศิษย์รู้
ส่วนครูที่ดีอธิบายให้ศิษย์เข้าใจ ครูที่ประเสริฐสาธิตให้
ศิษย์ดูจนเห็นชัด แต่ครูที่ยิ่งใหญ่ให้แรงบันดาลใจแก่
ศิษย์” ให้แรงบันดาลใจอย่างไร ให้แรงบันดาลใจคือทำ
ให้ศิษย์เกิดความมั่นใจในตัวเองเกิดความไม่รู้จัก

มีนักเรียนคนหนึ่ง แกอยู่ป.๓ แกเป็นเด็กหัวทึบ
สอบก็ได้ที่โหล่ หรือเกือบที่โหล่ เป็นคนไม่มีความมั่นใจ
ในตัวเองเลยไม่ค่อยมีเพื่อน แต่ครูคนหนึ่งสังเกตเห็น
ความโดดเดี่ยวของศิษย์ไม่ใช่ครูประจำชั้นด้วยนะ แต่เห็น
ว่าเด็กคนนี้หงอยเหงา จึงใส่ใจพูดคุยและดูแล ครูไม่ได้
สอนเฉพาะวิชาในห้องเรียนแต่ว่านอกห้องเรียนก็ติดตาม
เอาใจใส่ และพยายามหาคำปลอบโยนและให้กำลังใจ
แต่ครูก็ไม่รู้ว่าจะให้กำลังใจเขาอย่างไรเพราะว่าเรียน
ก็ไม่เก่งหัวทึบไม่ค่อยกล้าพูด

แต่สุดท้ายครูก็หาเรื่องชมจนได้หาข้อชมจนได้เด็ก
คนนี้ชื่อกระทิงครูบอกว่ากระทิงเธอพูด ร เรือ(ร) ได้
ชัดเจน ประโยคแค่นั้นทำให้เด็กชายกระทิงปลาบปลื้มดี
ใจมาก เพราะว่าตั้งแต่เรียนมาจนถึง ป.๓ ไม่มีครูคน
ไหนชมเลย นี่คือการชมครั้งแรกแล้วไม่ได้ชมอะไรที่
ใหญ่โตนะแค่ว่าพูด ร เรือได้ชัด แต่มีความหมายกับ
เด็กชายกระทิงมาก นับแต่นั้นมาเขาฝึกออกเสียง ร เรือ
ให้ชัดเพื่อจะได้โดดเด่นกว่าใครในโรงเรียน สุดท้ายก็ได้
เป็นตัวแทนไปแข่งท่องอาขยานของโรงเรียน

เขาภูมิใจมากที่เป็นตัวแทนของโรงเรียน นับแต่นั้น
มาเขาเกิดความเชื่อมั่นในตัวเองขึ้นมา ไม่ได้เชื่อมั่น
อะไรมาก แต่ก็มากพอให้เขาตั้งใจเรียนและขยันขันแข็ง
เขายึดแบบบ้ำระห่ำ

เพราะคำชมของครูคนนั้นเพียงประโยคเดียวที่ว่า
“กระทิงเธอพูด ร เรือได้ชัดเจน” ปรากฏว่าเมื่อเขาขยัน
เรียนเขาไม่ได้ขยันเรียนแต่วิชาภาษาไทย วิชาอื่นเขาก็ขยัน
รวมทั้งวิชาคณิตศาสตร์ เขาเรียนคณิตศาสตร์เก่ง
จนกระทั่งเป็นที่ ๑ ของโรงเรียน และเมื่อเขาสอบ
คณิตศาสตร์ระดับประเทศเขาเป็นที่ ๓ ของประเทศ จาก
เด็กซึ่งเป็นที่ใหญ่ เกือบเป็นที่ใหญ่เมื่ออยู่ป.๓

ต่อมาเขาได้ไปเรียนถึงอเมริกา มหาวิทยาลัย
สแตนฟอร์ด มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ดมีชื่อเสียงดีมาก
เป็นมหาวิทยาลัยดีมากระดับที่ופןหนึ่งของโลกเลย พอ
จบออกมาเขาก็ได้ทำงานบริษัทระดับโลกกุเกิล เป็น
ภาพที่ติดแ่งกันมากขณะเด็กที่เรียนปีวป.๓ สามารถจะ
ทำงานในระดับบริษัทระดับโลกได้กุเกิล ตอนหลังเขา
กลับมามตั้งบริษัทธุรกิจการเงินในเมืองไทยและได้เป็น
ประธานบริษัท

นี่เป็นตัวอย่างครูที่ยิ่งใหญ่ให้แรงบันดาลใจแก่
ศิษย์อย่างไร ทำให้เด็กที่ท้อแท้ท้อถอยไม่เชื่อมั่นใน
ตัวเองเกิดมีไฟ มีพลังขึ้นมา และคุณกระซิงคนนี้แก
ซาบซึ้งในความดีของครูมาก และแกก็ยอมรับว่าแกได้ดี
เพราะครูคนนั้น ที่จริงมีครูอีกหลายคน แต่ครูคนนี้
เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญเพราะให้แรงบันดาลใจแก่เขาทำให้
เกิดความเชื่อมั่น

อาตมาเชื่อว่าทุกวันนี้ครูที่จะสามารถเปลี่ยนชีวิตของ
เด็กนักเรียนยังมีอยู่ไม่น้อย แต่เราก็ต้องยอมรับว่าทุก
วันนี้ครูมีอิทธิพลต่อศิษย์น้อยลงเพราะมีสิ่งอื่นที่ดึงดูด
ความสนใจของนักเรียนได้มากกว่า เช่นโทรศัพท์มือถือ
ห้างสรรพสินค้า สิ่งบันเทิงเรีงรมย์ต่างๆ ไม่ต้องพูดถึง
อบายมุข

นี่คือความจริงที่เป็นข้อเสียเปรียบของครูปัจจุบัน
เมื่อเทียบกับครูสมัยก่อน หรือเมื่อเทียบกับครูของกระทรวง
เมื่อสามสิบสี่สิบปีก่อน เพราะสมัยนั้นไม่มีโซเชียลมีเดีย
ไม่มีโทรศัพท์มือถือ สิ่งที่จะช่วยหรือว่าทำให้ดึงดูความ
สนใจออกจากโรงเรียน ออกจากครูมันมีมากขึ้นเรื่อยๆ
ในยุคปัจจุบัน

แต่ถึงแม้ครูคุณนี่จะมีอิทธิพลต่อศิษย์น้อยลงอย่า
ท้อถอย หากครูมีความภูมิใจในความเป็นครู เคารพนับ
ถือตัวเอง ภูมิใจศักดิ์ศรีในความเป็นครูแม้ว่า
ซีจะต่ำ ไม่มีตำแหน่งบริหาร เป็นครูในโรงเรียน
สมัยก่อนเรียกว่าโรงเรียนประชาบาลหรือว่าโรงเรียน
ชุมชน ไม่ได้เป็นโรงเรียนใหญ่ในเมือง แต่ครูก็สามารถ
เปลี่ยนชีวิตของนักเรียนได้หลายคน ไม่มีใครหรือน้อย
คนที่จะสามารถเปลี่ยนชีวิตของเด็กนักเรียนได้ มีโอกาส
ที่จะเปลี่ยนชีวิตของเด็กนักเรียนได้เท่ากับครูแม่แต่พระก็
ยังทำได้ยากนะ เพราะพระเดี๋ยวนี้เด็กๆก็มาหาหรือเข้าวัด
น้อยลง แต่เด็กก็ยังอยู่แวดล้อมคุณครูอยู่มากมายทุกวันนี้
และนั่นคือโอกาสที่คุณครูจะสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตของ
นักเรียนได้ อาจจะได้เปลี่ยนได้ทุกคน หรือแม้จะ
เปลี่ยนไม่ได้หลายคนแต่แค่หนึ่งคนก็มีความหมายแล้ว

อาตมาอยากย้ำว่าถ้าครูมีความสุขกับการสอน
เด็กก็จะมีความสุขกับการเรียนและถึงวันนี้ การสอนของ
ครูสำคัญน้อยกว่าการเรียนรู้ของเด็ก

การศึกษาไม่ได้แปลว่าการสอน การศึกษาคือการ
เรียนรู้ และถ้าการศึกษาแปลว่าการเรียนรู้ก็หมายความว่า
ศูนย์กลางของการศึกษาคือนักเรียนถ้าเราไปเข้าใจ
การศึกษาอยู่ที่การสอน ศูนย์กลางของการศึกษาก็อยู่ที่
ครู

แต่เดี๋ยวนี้เราตระหนักแล้วว่าสอนเท่าไรร้ถ้าเด็กไม่
สนใจ การเรียนรู้ก็ไม่เกิด การศึกษาก็ไม่ปรากฏ แต่ถ้า
ครูมีความสุขกับการสอนและยิ่งกว่านั้นสามารถกระตุ้นให้
เกิดไฟในตัวเด็ก คือไฟในการใฝ่รู้ ไฟที่เป็นความเชื่อมั่น
ในตัวเองที่ทำให้เด็กมีความขยัน เพราะเชื่อว่าความขยัน
เท่านั้นจะทำให้ตัวเองเก่งหรือว่ามีอนาคต ถ้าทำเช่นนี้ครู
จะสามารถเปลี่ยนชีวิตของเด็กได้และสิ่งที่คุณทำยิ่งกระตุ้น
ให้เด็กมีความใฝ่รู้มากขึ้น

การสอนของครูอาจจะยุติเมื่อเด็กจบแล้ว แต่การ
เรียนรู้ของเด็กจะไม่ยุติเลยถ้าเด็กจบแล้ว เพราะเขาได้ไฟที่
ถูกจุดโดยครูที่มีความภูมิใจในความเป็นครู ครูที่มีความ
เคารพในตัวเอง แม้ว่าจะไม่รวย แม้ว่าจะช้ำ

แม้ว่าจะเป็นแค่ครุธรรมดา อาตมาคิดว่าสังคมไทย
ทุกวันนี้ต้องการครูแบบนี้มากขึ้นเรื่อยๆ และมากยิ่งขึ้นกว่าที่
เคยมีในอดีต และอาตมาคิดว่าการที่ครูสามารถที่จะทำให้
เด็กหันเหออกจากอบายมุขแท้จริงสิ่งที่ดีกว่า
เป็นสิ่งจำเป็น และครูก็ต้องเข้าใจว่าที่เด็กเข้าหาอบายมุข
ไม่ใช่ว่าเด็กมีสันดานที่ไม่ดีแต่เพราะเขาไม่มีความสุข ไม่มี
ความเชื่อมั่นในตัวเอง เขามีความทุกข์เขาจึงไปหาความสุข
จากอบายมุขผู้ใหญ่ก็เหมือนกัน

เมื่อใดก็ตามที่เด็กได้พบความสุขที่ดีกว่า ความสุขที่
เกิดจากความเชื่อมั่นในตัวเอง ความสุขจากการไม่รู้
ความสุขจากที่ได้เรียนรู้มากมาย ความสุขจากการที่ห้อง
อาศยานได้ชัดเพราะครูชมว่าออกเสียง จ เรือ ได้ชัด
ตรงนี้แหละที่จะทำให้เด็กหันเหออกจากอบายมุข และมา
เอาดีทางการเรียน และต่อไปก็จะเอาดีในการสร้างสรรค์
สิ่งต่างๆ แต่จะทำเช่นนั้นได้ครูต้องเป็นแบบอย่างว่า
แม้ไม่มีอบายมุขครูก็มีความสุขได้ แม้จะไม่ร่ำรวย ไม่มีรถ
หรูๆ บ้านหลังใหญ่ครูก็มีความสุข

เพราะความสุขของครูอยู่ที่การสอน อยู่ที่มีความภูมิใจ
อยู่ที่การได้เห็นชีวิตของเด็กได้เปลี่ยน และจะมีความสุข
มากขึ้น เมื่อวันหนึ่งมีใครคนหนึ่งมาหาเรา แล้วก็บอกว่า
“ผมได้ดีเพราะครู” “หนูมีวันนี้เพราะครู”

นี่คือความภูมิใจนี่คือรางวัลที่คุณครูจะได้รับ
นี้อย่างน้อยๆนะ แต่ที่จริงแล้วได้รับระหว่างที่ได้สอน
ได้เป็นแบบอย่างให้แก่ศิษย์ เพราะว่าได้ทำในสิ่งที่ชอบ ได้
ทำในสิ่งที่ป็นนันทะ

อาตมาก็ขออนุโมทนาไปกับคุณครูทุกท่านที่มาร่วม
โครงการนี้เพราะว่าสิ่งที่คุณครูทำมันจะสามารถ
เปลี่ยนแปลงชีวิตของเด็ก อาจจะไม่ทุกคน อาจจะไม่หลาย
คน แต่แม้แต่คนเดียวมันก็มีคุณค่ามีความหมายแล้ว ก็
ขอให้ทุกท่านได้ประสบกับความสุขในการทำโครงการนี้
และมีความภาคภูมิใจในความเป็นครูมากขึ้นที่ได้ทำ
โครงการนี้ ขอเจริญพร

